

RÈN LUYỆN KỸ THUẬT ĐÓNG TIẾNG CHO GIỌNG NAM TRUNG TRƯỜNG CAO ĐẲNG VĂN HOÁ NGHỆ THUẬT VIỆT BẮC

Nguyễn Việt Cường

Giảng viên: Khoa Âm nhạc, Trường CĐ VHNT Việt Bắc

Email: Vietcuongvhntvb@gmail.com

Tóm tắt: Rèn luyện kỹ thuật đóng tiếng và mở rộng âm vực thường được coi là những kỹ thuật ở mức độ cao, thanh nhạc chuyên nghiệp rất chú ý đến các kỹ thuật nâng cao này. Nghiên cứu này đã xây dựng một số mẫu luyện thanh để luyện tập và nâng cao kỹ thuật đóng tiếng cho học sinh nam trung với mức độ từ dễ đến khó phù hợp với khả năng cũng như trình độ của từng học sinh, giúp các em có thể phát huy tốt chất giọng của mình, nhất là kỹ thuật đóng tiếng.

Từ khóa: Thanh nhạc, Kỹ thuật thanh nhạc, Kỹ thuật đóng tiếng, Âm nhạc chuyên nghiệp.

TRAINING TECHNIQUES FOR VOCAL CLOSURE IN THE BARITONE RANGE VIETNAM BAC COLLEGE OF CULTURE AND ARTS

Nguyen Viet Cuong

Lecturer, Faculty of Music, Vietnam Bac College of Culture and Arts

Email: Vietcuongvhntvb@gmail.com

Abstract: Training vocal closure techniques and expanding vocal range are often considered advanced techniques that receive great attention in professional vocal training. This study has developed a number of vocal exercises to help train and improve vocal closure techniques for baritone male students, with difficulty levels ranging from basic to advanced. These exercises are designed to match each student's ability and level, helping them make the most of their vocal quality, especially in mastering vocal closure techniques.

Keywords: Vocal music, Vocal technique, Vocal closure technique, Professional music.

Nhận bài: 03/3/2025

Phản biện: 22/3/2025

Duyệt đăng: 25/3/2025

I. MỞ ĐẦU

Trường Cao đẳng VHNT Việt Bắc là một trong những cơ sở đào tạo nghệ thuật chuyên nghiệp, có bề dày lịch sử trên 50 năm, đã cung cấp nhiều ca sĩ, nhạc công, vũ công, nhạc sĩ, cán bộ quản lý văn hóa..., chủ yếu để phục vụ cho các đoàn nghệ thuật thuộc một số tỉnh miền núi phía Bắc. Học sinh, sinh viên chuyên ngành Thanh nhạc của Trường phần lớn đến từ các tỉnh miền núi phía Bắc, có các loại giọng đa dạng khác nhau như: nam cao, nam trung, nam trầm, nữ cao... Trong đó, giọng nam trung chiếm một số lượng không nhiều, hàng năm chỉ có khoảng từ 5-7 em trong số trên 40 em được tuyển.

Trong quá trình đào tạo, chúng tôi nhận thấy, đào tạo thanh nhạc nói chung và cho giọng nam trung nói riêng đã đạt được khá nhiều thành tựu, những học sinh, sinh viên tốt nghiệp ra trường trở thành ca sĩ, thành cán bộ hoạt động trong lĩnh vực thanh nhạc ở các tỉnh miền núi phía Bắc và trên toàn quốc là những minh chứng cho kết quả đào tạo của khoa và nhà trường. Ngoài ra, kết quả của các cuộc thi hát tại khu vực và trên toàn quốc cũng là những thành tích đáng kể. Riêng với học sinh giọng nam trung có nhiều người hoàn thành tốt vai trò là ca sĩ ở các đoàn nghệ thuật, một số học

sinh tiếp tục đi học nâng cao trình độ, thi đỗ vào khoa thanh nhạc hệ đại học tại các cơ sở đào tạo cao hơn. Tuy nhiên, bên cạnh những thành tích đã đạt được, việc dạy học thanh nhạc nói chung và cho giọng nam trung nói riêng vẫn còn một số hạn chế cần được khắc phục và nâng cao về kỹ thuật thanh nhạc, đặc biệt là kỹ thuật đóng tiếng.

II. NỘI DUNG

Kỹ thuật đóng tiếng đòi hỏi phải có quá trình luyện tập bài bản, theo một quy trình chuẩn mực mới có thể thực hiện được. Đối với học sinh hệ Trung cấp Thanh nhạc Trường Cao đẳng VHNT Việt Bắc thì việc thực hiện tốt kỹ thuật đóng tiếng quả là một điều không hề dễ dàng nhất là đối với giọng nam trung. Vì vậy, cần có biện pháp mang tính hệ thống từ xây dựng mẫu luyện thanh cho tới phương pháp luyện tập, áp dụng kỹ thuật vào bài hát cụ thể...

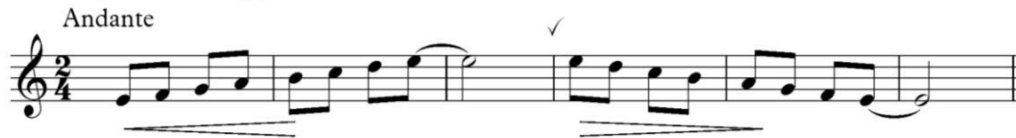
2.1. Xây dựng một số mẫu luyện thanh đóng tiếng

Để học kỹ thuật này, trước tiên các em phải rèn luyện các kỹ thuật thanh nhạc cơ bản khác như: khẩu hình, lấy hơi, phát âm, nhả chữ, legato, staccato, cộng minh, vị trí âm thanh... Sau đó, đến kỳ 2 của năm thứ 2 và các năm tiếp theo các em mới được luyện tập với kỹ thuật đóng tiếng. Tuy nhiên, trong quá trình học tập không phải em nào

cũng xử lý được theo ý muốn, có một số học sinh có giọng hát thuận lợi nên luyện tập kỹ thuật đóng tiếng được dễ dàng hơn, ngược lại một số em thì

rất vất vả trong học tập với kỹ thuật này. Các mẫu luyện thanh dưới đây có thể luyện tập với các nguyên âm i, ê, ô, a:

Ví dụ 1 - Mẫu luyện thanh số 1:

Ví dụ 2 - Mẫu luyện thanh số 2:

Ví dụ 3 - Mẫu luyện thanh số 3:

Ví dụ 4 - Mẫu luyện thanh số 4:

Ví dụ 5 - Mẫu luyện thanh số 5:

2.2. Phương pháp luyện tập

Với các mẫu luyện thanh như trên, để có thể luyện tập được tốt và dễ dàng thì đòi hỏi phải có những hiểu biết và phương pháp rèn luyện thích hợp. Trong đó, yếu tố quan trọng nhất ở kỹ thuật hát đóng tiếng là *giữ thanh quản ở vị trí thấp* trong khi hát, đồng thời kết hợp với một số yếu tố hỗ trợ tích cực khác như: hơi thở, vị trí âm thanh, hoạt động của hàm, môi, lưỡi thì sẽ đạt được hiệu quả như mong đợi.

- *Phương pháp hát với thanh quản ở vị trí thấp*: đối với phương pháp tập luyện này, học sinh cố gắng giữ cảm giác thả lỏng của các cơ xung quanh cổ họng và vùng vai trong khi hát, không được căng thẳng. Lưu ý tập âm thanh mở sao cho khẩu hình được tròn và thanh quản không bị nâng lên.

- *Luyện tập cảm giác thả lỏng ở cổ và vị trí âm thanh*:

Với phương pháp luyện tập này, giảng viên tập trung vào việc hướng dẫn học sinh mở rộng cổ họng và tạo nên một đường đi thông thoáng cho

âm thanh. Một khi âm thanh được khởi đầu với một cơ cấu đúng, tự nhiên nó sẽ tạo ra sự cộng minh tối đa, và sự rung vang ở cơ mặt, đây đích đến mà học sinh phải thực hiện được.

Trong khi tập các bài luyện thanh trên, học sinh nam trung sẽ gặp phải một số vướng mắc, thường gặp nhất là khi khẩu hình trong mở rộng, càng hát lên cao càng nâng vòm mềm thì âm thanh của các em thường có khuynh hướng bị hút sâu vào bên trong cuống họng. Điều này xảy ra là do trong quá trình cố gắng mở rộng khẩu hình bên trong, các em đã kéo cuống lưỡi vào trong và đè nó xuống. Khi đó cuống lưỡi trở thành một chướng ngại vật chắn ngang đường đi của âm thanh. Khi xảy ra tình trạng này, giảng viên có thể cho học sinh tập một bài tập thả lỏng lưỡi đơn giản như sau: mở khẩu hình rộng, bắt đầu hát với âm "a" ngân dài ở một cao độ vừa phải sau đó đưa hân lưỡi ra trước miệng, khi đó âm thanh sẽ tự động chuyển thành âm "e", rồi lại rút lưỡi vào, lúc này âm thanh tự động chuyển lại thành "a". Cứ thế lặp đi lặp lại

vài lần rồi dứt câu hát ở âm "a". Sau đó lấy hơi và lặp lại quá trình trên, khi lưỡi đã thả lỏng thì việc luyện thanh với các mẫu âm trên sẽ được dễ dàng hơn. [2].

- Phương pháp lấy hơi:

Ở các mẫu luyện thanh rèn luyện kỹ thuật đóng tiếng trên, khi luyện tập, học sinh cần chú ý lấy hơi sâu mềm mại, không căng cứng, khi hát phải điều tiết hơi từ từ, không nên đẩy hơi ra ngoài quá nhanh, hơi ra đến đâu âm thanh ra đến đó một cách đều đặn, đặc biệt phải giữ vị trí của âm thanh không thay đổi. Những bài tập có lấy hơi ở nhiều đoạn thì phải lấy hơi nhanh, sau đó nén hơi và đẩy hơi ra đều đặn cùng với âm thanh (mẫu số 1, mẫu số 2), các bài tập cần xử lý trong một hơi dài thì học sinh chú ý hít hơi sâu, miết hơi thật chắc để tránh tình trạng bị hụt hơi, hết hơi giữa chừng (mẫu số 3, mẫu số 4, mẫu số 5). [5]

- Phương pháp xử lý các nốt đóng tiếng:

Khi luyện tập kỹ thuật đóng tiếng, học sinh nam trung phải luôn quan tâm đến nốt e2 ở các mẫu trên, đây là nốt cần phải đóng tiếng. Để âm thanh đóng được hiệu quả cao nhất thì việc làm trước tiên là phải xướng âm trên cao độ của nốt nhạc thật chuẩn, luyện tập với tốc độ chậm, chậm vừa, tiếp theo là đọc chuẩn các nguyên âm đi kèm

với cao độ. Sau đó học sinh chú ý xử lý tốt các nguyên âm đóng hoặc các biến âm như "ê" pha "i"; "ô" pha "u", "a" pha "u", "i" pha "ê", kết hợp với việc nén hơi sao cho âm thanh thật vững chắc, vang sáng và đều đặn.

Trong quá trình luyện tập các mẫu âm đóng tiếng trên, các bộ phận như thanh quản, cổ họng, hàm ếch... phải luôn hoạt động và kết hợp với nhau một cách nhịp nhàng theo một cơ chế là: Thanh quản hạ xuống như trong khi lấy hơi, cổ họng mở, các xoang thanh quản và cổ họng trở thành một khoang cộng minh; hít hơi sâu, cảm giác lồng ngực được mở rộng; cổ họng mở ra, cuống lưỡi hạ xuống, hàm ếch mềm được nâng lên, phần sau của họng được mở rộng.

Mẫu số 5 là bài tập nâng cao dành cho một số học sinh nổi trội hơn. Khi luyện tập mẫu luyện thanh này, đặc biệt là nốt đóng tiếng (nốt e2) kết hợp với kỹ thuật staccato học sinh chú ý buông lỏng hàm dưới, khẩu hình mở theo chiều dọc, hơi thở cần nén sâu, nhân cơ bụng sao cho các âm thanh bật ra được vang, nảy, chắc, gọn. [2].

2.3. Bài tập ứng dụng kỹ thuật đóng tiếng

Trong các tác phẩm nước ngoài, kỹ thuật đóng tiếng được sử dụng khá phổ biến, trong đó Aria Serse Ombra mai fu dưới đây là một dẫn chứng:

Aria Serse
"Ombra mai fu"
(trích nhạc kịch Serse)

Handel

Recitative
mf

di - ve - ge ta - bi - le ca - ra ed a - ma - bi - le

so - a - ve piu so - a ve piu

Tác phẩm *Aria Serse Ombra mai fu* [3] của nhạc sỹ Gorge Frideric Handel được viết ở giọng Mi giáng trưởng (Eb) nhịp 3/4 với tốc độ chậm. Tác phẩm có giai điệu đẹp, mềm mại, uyển chuyển, giàu chất thơ với kỹ thuật thanh nhạc chủ yếu là legato. Bên cạnh đó, còn sử dụng kỹ thuật đóng tiếng ở âm khu cao (nốt e2) ở ô nhịp 25 và 30, để xử lý tốt kỹ thuật này thì học sinh phải dùng giọng óc và cộng minh thanh khu đầu. Giảng viên hướng dẫn học sinh lấy hơi sâu ở bụng dưới, khi đó cơ hoành cách mô hạ xuống, giữ hơi thở để tạo thành cột hơi vững chắc. Khẩu hình mở theo chiều dọc giống như khi ngáp, cơ hàm trên luôn ở trạng thái cười, hàm dưới mở mềm, thả lỏng, quan trọng nhất để đóng tiếng là giữ thanh quản

ở vị trí thấp. Khi hát chữ "di - ve - ge - ta..." học sinh phải nhắc cao hàm ếch mềm, miết hơi thở sâu, dựng vị trí âm thanh, góc phát âm ngay sát bên trong hàm răng trên để hát chữ "di" và hát các nốt tiếp theo trên một liên tuyến âm thanh. Khi hát chữ "piu - nốt e2", đây là chữ có 2 nguyên âm "i" và "u" học sinh phải đóng tiếng ngay từ âm "pi" nối liền sang âm "u" và ngân dài tùy theo khả năng sao cho âm thanh luôn vang, gọn và chắc chắn. Đặc biệt phải chú ý bước nhảy quãng 6 (f1 - d2) ở ô nhịp 29 (trước ô nhịp cần đóng tiếng), đây là quãng nhảy khó trong thanh nhạc, đòi hỏi học sinh phải chuẩn về cao độ, thống nhất về vị trí âm thanh. Trong trường hợp này sẽ có hai cách xử lý như sau: Thứ nhất có thể lấy hơi sau nốt f1

áp dụng cho một số học sinh có hơi thở ngắn, khả năng hát các quãng rộng thường chưa chuẩn xác vì không tự tin trong vấn đề xử lý cao độ; thứ hai là sẽ hát liền không lấy hơi ở quãng nhảy áp dụng với các học sinh có hơi thở vững vàng, vị trí âm thanh ổn định, có khả năng xử lý tốt cao độ ở các quãng nhảy xa...

Nhìn chung, để hát tốt kỹ thuật đóng tiếng trong

Ví dụ 7:

tác phẩm này, học sinh cần luyện tập thường xuyên để củng cố về hơi thở, vị trí âm thanh, hát chuẩn xác các quãng nhảy xa, xử lý tốt cao độ, cách thức pha chữ để tạo cho hiệu âm thanh được tốt nhất.

Bên cạnh đó, cũng có khá nhiều ca khúc Việt Nam cần thể hiện kỹ thuật đóng tiếng, có thể kể ra như ca khúc *Đàn bò của tôi* do nhạc sĩ Trần Kiết Tường sáng tác là một ví dụ:

ĐÀN BÒ CỦA TÔI
(trích) Nhạc và lời: Trần Kiết Tường

Andantino

Đàn bò mến yêu ơi! Tôi yêu đàn bò của tôi, yêu cả rừng
xanh núi đồi. Tổ quốc giàu đẹp thay! Tiếng hát tôi yêu đời bay qua núi...

Ca khúc *Đàn bò của tôi* của nhạc sĩ Trần Kiết Tường được viết ở giọng Si thứ nhịp 2/4 với tốc độ chậm vừa, miêu tả những cánh đồng xanh bát ngát, những đàn bò, rừng xanh núi đồi, là niềm vui, hân hoan, vui sướng của tác giả khi hòa bình được lập lại trên quê hương đất nước. Ca khúc mang đậm chất dân tộc, trữ tình. Khi hát ca khúc này, học sinh chú ý ở ô nhịp 33 cần phải sử dụng kỹ thuật đóng tiếng ở chữ "núi" (nốt e2), để xử lý đóng tiếng ở chữ "núi" (nốt e2), học sinh cần chú ý nốt đóng tiếng nằm ở cuối câu nên phải có sự chuẩn bị tốt về hơi thở, nén hơi và điều tiết hơi thở thật tốt, khẩu hình mở mềm tự nhiên, nhấc cao hàm ếch mềm, giữ thanh quản ở vị trí thấp và hát từ đầu câu bắt đầu bằng chữ "tiếng..." đến chữ "núi" thì hát dừng chữ "nu" và gó chữ sang âm "i" và ngân dài để có được chữ "núi" với âm thanh chuẩn xác và đẹp nhất. Ngoài ra, giảng viên hướng dẫn học sinh cách lấy hơi, đẩy hơi, hát chuẩn cao độ ở ô nhịp 32 vì tại ô nhịp này có sử

dụng bước nhảy quãng 4 (nốt e1, a1) ở đầu ô nhịp, nốt h1 cuối nhịp cũng hướng đến nốt đóng tiếng với bước nhảy quãng 4. Vì vậy, học sinh luyện tập nhiều lần cho thuần thục kết hợp với hơi thở sâu, âm thanh liên tuyến được thống nhất trên một đường thẳng theo chiều đi lên tạo đà vững chắc cho âm đóng tiếng.

III. KẾT LUẬN

Nhìn chung, kỹ thuật đóng tiếng là một vấn đề khó và phức tạp đối với giọng hát nam nói chung và giọng nam trung nói riêng, ở bất cứ một cơ sở đào tạo chuyên nghiệp nào cũng đều chú ý đến vấn đề này vì nó giúp cho người hát có giọng hát vang, khỏe, đẹp khi lên cao. Do vậy, để có thể làm chủ được kỹ thuật này, học sinh cần phải trải qua sự luyện tập nghiêm túc về mặt kỹ thuật thanh nhạc, rèn luyện thường xuyên, liên tục và kiên trì dưới sự hướng dẫn của giảng viên giỏi về chuyên môn, có những phương pháp sư phạm phù hợp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Mai Khanh (1982), *Sách học Thanh nhạc*, Vụ đào tạo - Bộ Văn hóa và Thông tin, Hà Nội.
2. Đỗ Minh: Nguyễn Trung Kiên (2001), *Phương pháp sư phạm thanh nhạc*, Viện Âm nhạc xuất bản, Hà Nội.
3. Nguyễn Trung Kiên (2002), *Giáo trình thanh nhạc hệ trung học 4 năm*, Nhạc viện Hà Nội.
5. Hồ Mộ La (2008), *Phương pháp dạy Thanh nhạc*, Nxb Từ điển bách khoa, Hà Nội.
6. Trần Ngọc Lan (2011), *Phương pháp hát tốt tiếng Việt trong nghệ thuật ca hát*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.